

N:o 27.

Ank. till Riksd. kansli den 8 mars 1909, kl. 1 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående förpliktelse för arbetsgivare, som antager utlänning i arbete, att ersätta däraf möjligen uppkommande kostnader för fattigvård m. m.

Lagutskottet har till förberedande behandling förehåft nedanin- tagna inom Andra Kammaren af herr *N. Edv. Lindberg* väckta motion, n:o 107, uti hvilken herrar *Värner Rydén*, *Sven Linders* och *F. W. Thorsson* instämt.

Motionen är af följande lydelse:

»Hänvisande till en del af motiveringen i en annan denna dag väckt motion n:o 106 och under erinran därom, att det vid upprepade tillfällen händt, att hit af svenska arbetsgivare införskrifna utländska arbetare måst på allmän bekostnad hemsändas, hemställer jag härmed vördsamt,

att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och därpå grundadt förslag till lag, hvarigenom arbetsgivare i Sverige, som genom kontrakt eller annan öfverenskommelse antager utlänning i arbete, förpliktas att ersätta alla kostnader för stat eller kommun, som kunna uppstå, därest sådan arbetare faller allmänna fattigvården till last eller genom det allmännas försorg måste hemsändas till sitt land igen.»

Herr Lindbergs ofvan åberopade motion n:o 106 är så lydande:

»Vid 1908 års riksdag antogs på framställning af Kungl. Maj:t en förordning angående bevillningsafgifter för särskilda förmåner och
Bih. till Riksd. Prot. 1909. 7 Saml. 26 Häft. (N:o 27).

rättigheter', i hvilken stadgas bevillningsavgifter för utländingar, som gifva offentliga föreställningar i landet. Förordningen tillkom efter upprepade framställningar från svenska musici, hvilka funno sin existens hotad af de kringresande utländska musikantsällskapen, som voro i stånd att utbjuda sina ofta underhaltiga prestationer till billigare pris, än hvad svenska musici kunde göra. Riksdagen hade ock funnit, såsom det heter i riksdagsskrifvelsen af den 22 april 1903, 'att den utländske artisten vore för närvarande här i landet väsentligen gynnsammare ställd än den inhemske, hvadan det vore angeläget, att lagstiftningen snarast möjligt måtte undanröja detta missförhållande'.

Fjorårets riksdagsbeslut, som ålade kringresande musikanter med flere särskilda bevillningsavgifter, fattades ock af Riksdagens båda kamrar utan att vederligt någon enda invändning gjordes mot behofvet och lämpligheten af ifrågavarande lagstiftning. Om dennas riktighet syntes såväl Kungl. Maj:t som de olika partierna i Riksdagens båda kamrar vara ense.

Denna lagstiftning kräfver emellertid sina konsekvenser. Detta synes ock ha föresväfvat herr finansministern, då han i motiveringen till fjorårets proposition yttrade: 'Den allmänna synpunkten, att utländingar må i beskattningshänseende åtminstone likställas med landets egna invånare, synes mig emellertid konsekvent böra föranleda därtill, att alla utländingar, som här uppträda, underkastas beskattning'. Visserligen förelåg då ej frågan om att utvidga denna beskattning att gälla andra än artister, musikanter, karusellägare m. fl. Men alla de skäl, som anfördes till förmån för den i fjor beslutade beskattningen af utländingar, som gifva offentliga föreställningar, gälla, såsom här skall visas, i samma grad den utländska arbetskraften öfverhufvud, så snart den uppträder konkurrerande å svenska arbetsmarknaden. Sammanfattar man de skäl, som anförts för beskattningen af utländingar, äro de hufvudsakligen följande tvenne:

1. *Utländingarna böra icke vara gynnsammare ställda i konkurrensen än svenska näringsutöfvare.* Det påvisades vid fjorårets riksdag, att utländingarna, som vanligen uppehålla sig i landet en kortare tid, slippa ifrån skatter till stat och kommun, medan svenska medborgare få vidkännas sådana. Denna frihet från beskattning gäfvade utländingen en gynnsammare ställning i konkurrensen. Precis samma skäl gälla den utländske arbetarens ställning i förhållande till den svenske.

2. *Stat och kommun behöfva skatteinkomster äfven af utländingar.* Det framhölls såväl af Riksdagen i skrifvelse den 22 april 1903 som ock af herr finansministern i motiveringen till fjorårets ofvan omförmälda

proposition och i bevillningsutskottets betänkande öfver densamma, att det vore en ingalunda oviktig finansiell angelägenhet, att utländingar beskattades. Detsamma gäller ock om beskattning af utländska arbetare. Någon exakt utredning öfver antalet i Sverige tillfälligtvis arbetande utländingar föreligger icke. Men af uppgifter i pressen kan lätt inhämtas, att de utgöra ett betydande antal. Under sommarmånaderna, då den stora importen af polska och galiziska arbetare pågår, torde de kunna anslås till flera tusen. Denna numera årligen återkommande invasion af utländska arbetare tillför hvarken stat eller kommun några som helst skatteinkomster, men väl hör man ofta berättas, hurusom utländska arbetare på det allmännas bekostnad hemforslas till sitt land igen. För somliga kommuner är det ej småsummor det här är fråga om. Det finns i Skåne kommuner, där samtidigt hundratals utländska arbetare ha sysselsättning. Därest nu alla eller en stor del af dessa undandraga sig alla skatter till kommunen, lämnas en sådan kommun i ett vida ogynnsammare läge, än om svenska arbetare, som blifvit skattskyldiga till densamma, där sysselsatts i arbete och bosatt sig.

Med detta tror jag mig ha visat, att äfven de finansiella skälen i lika hög grad gälla de utländska arbetarne som de utländska musikanterna.

Det är icke min afsikt att här i någon mån ingå på de humana, sociala och moraliska sidorna af den massimport af utländska arbetare, som här de senare åren uppstått. De frågorna höra hemma i ett annat sammanhang. Och kommitterade för dryftande af frågan om en invandringslag ha här en lika svår som grannliga uppgift att lösa. Jag har blott velat fästa Riksdagens uppmärksamhet på några ofrånkomliga konsekvenser af fjorårets ofvan omförmälda beslut.

Jag skall ej heller tillåta mig att ens antydningssvis angifva några vägar för lösandet af denna fråga, ehuru de synas ligga nära nog efter fjorårets riksdagsbeslut. Den skattetekniska sidan af saken måste helt naturligt bli föremål för Kungl. Maj:ts utredning och pröfning. Likaledes måste afvägandet af lämpliga skattesatser bli föremål för en grundligare utredning än den, en enskild motionär kan prestera. Man torde dock böra fasthålla vid herr finansministerns uppfattning från i fjor, att utländingarna i beskattningsbördor böra 'åtminstone likställas med landets egna invånare'.

På grund af det ofvan anförda, hemställer jag vördsamt, det Riksdagen ville besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t an hålla om framläggande af förslag till särskilda bevillningsafgifter för utländingar, som i Sverige åtaga sig eller utföra arbete utan att där vara uppförda till beskattning.»

Utskottets
yttrande.

Enligt 4 § af gällande fattigvårdsförordning skall husbonde ansvara för försörjning af tjänstehjon, statfolk samt fabriks-, handtverks-, bruks- eller grufarbetare äfvensom för deras hustrur och hemmavarande minderåriga barn, under den tid arbetsaftalet gäller, så att de ej falla fattigvården till last. Dessa bestämmelser kompletteras af legostadgans och näringsfrihetsförordningens föreskrifter om skyldighet för arbetsgivare att vid arbetsaftal, hvarå dessa författningar äro tillämpliga, svara för sjukvård och under viss förutsättning äfven för ålderdomsvård åt tjänstetagare. Härutöfver finnes — bortsedt dels från stadgandena i fattigvårdsförordningens 34 § angående skyldighet för dem som å landet i större utsträckning drifva rörelse af viss omfattning m. fl. att under vissa förutsättningar lämna tillskott till fattigvården, dels ock från arbetsgifvares skyldighet enligt lagen angående ersättning för skada i anledning af olycksfall i arbete den 4 juni 1901 — icke i allmän lag någon skyldighet ålagd arbetsgivare att ansvara för fattigvård åt hos honom anställd arbetare eller därför vidkännas kostnad, arbetaren må vara svensk undersåte eller utlänning.

Motionären yrkar nu, att dylik skyldighet måtte åläggas arbetsgivare, som genom aftal hos sig anställt utlänning i arbete, samt att skyldigheten måtte omfatta äfven kostnaden för det allmänna för sådan persons hemsändning till sin hemort.

Beträffande den af motionären sålunda väckta frågan, vill utskottet till en början framhålla, att i de fall, där arbetsgivare för längre eller kortare tid eller för tillfälligt behof i större omfattning införskrifver utländsk arbetskraft, lärer annat knappast ifrågakomma, än att arbetsgivaren kontraktsevenligt förpliktas att ansvara för kostnaden för arbetarnas återtransporteraude till hemlandet. Att i sådana fall arbetare falla allmänna fattigvården här i landet till last, torde ej gärna förekomma. Den ifrågavarande lagstiftningen skulle därför blifva verksam hufvudsakligen med afseende å de fall, då här i landet redan varande utländska arbetare erhålla arbetsanställning. För dessa fall kan emellertid med skäl ifrågasättas, om ej en sådan lagstiftning skulle få alltför ingripande verkningar. Det är ett känt sakhållande, att många af vårt lands näringar ej kunna undvara den utländska arbetskraften. Särskildt i landets nordligaste delar och i gränstrakterna gör sig behofvet af utländsk arbetskraft ofta starkt gällande. Det är vidare tydligt, att då tillgången och efterfrågan på arbete ofta är synnerligen olika i olika länder, det är till båtнад för folken, att denna olikhet, tack vare vår tids utvecklade internationella förbindelser, alltmer utjämnas. Under sådana omständigheter synes det utskottet

knappast välbetänkt att ålägga arbetsgifvare så vidsträckta skyldigheter, som dem, hvarom här är fråga, och sålunda försätta den här i landet arbetssökande utlänningen i den i förhållande till inländska arbetare ogynnsamma ställning, som däraf skulle följa, och hvartill motsvarighet saknas ifråga om svenska arbetare i våra grannländer.

Att den af motionären förordade lagstiftningen jämväl skulle kunna komma att drabba arbetsgifvare här i landet ej blott tämligen betungande, utan framför allt synnerligen oberäkneligt, framgår af en närmare undersökning angående möjligheten för återsändande till hemorten af en utländsk undersåte, som här i landet blifvit föremål för fattigvård. I detta hänseende äro särskilda konventioner afslutade med Norge och Danmark om ömsesidigt omhändertagande, dock endast under vissa villkor, af hvarterda landets fattiga. I öfrigt ankommer det i regel på profning för hvarje särskildt fall af det uppgifna hemlandets regering, om detta land emottager personen i fråga till försörjning. Detta beror naturligtvis hufvudsakligen på de i det landet gällande regler angående förvärf och förlust af medborgarrätt, men understundom äfven på andra särskilda omständigheter. Enligt utskottet tillhandakomna upplysningar plägar i allmänhet i bortåt hälften af alla de fall, där hemsändning af svenska regeringen påyrkas, hemsändning af olika skäl vägras af det land, hvarom är fråga. Den person, saken gäller, måste då behållas här i landet. I dessa fall skulle alltså en sådan lagstiftning, som den af motionären föreslagna, leda till, att vederbörande arbetsgifvare, hos hvilken utlänning varit anställd, måhända aldrig så kort tid, måste underhålla honom, kanske under hela hans återstående lif. I andra fall åter kunna underhandlingarna angående hemsändningen draga så långt ut på tiden,¹ att ensamt i afbidan på resultatet däraf afsevärda kostnader kunna tillskyndas för den persons försörjning, hvarom är fråga. Det torde alltså ej låta sig göra att utan begränsning ålägga arbetsgifvare de förpliktelser motionären påyrkat. Att i det af honom åsyftade hänseendet träffa för alla fall lämpliga bestämmelser, torde i hvarje händelse stöta på ganska stora praktiska svårigheter.

På grund af hvad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 8 mars 1909.

På lagutskottets vägnar:

ERNST TRYGGER.

R e s e r v a t i o n :

Herr *Zetterstrand*, med hvilken herrar *Jansson*, grefve *Hamilton* och *Lindhagen* instämt, har anfört:

»Motionärens framställning synes oss värd beaktande. Låt vara att hittills, såvidt känt är, arbetsgifvare, hvilka införskrifvit utländska arbetare, i allmänhet bekostat deras fattigvård och hemsändande, så läser dock detta icke innebära någon garanti mot att dylika kostnader kunna komma att framdeles vältras öfver på staten eller kommunerna. Till förebyggande af en dylik eventualitet krävas nog vissa lagstiftningsåtgärder. Härvid torde jämväl böra tagas i öfvervägande, huruvida och i hvad mån det skall kunna åläggas äfven sådana arbetsgifvare, hvilka ej själfva införskrifvit eller låtit införskrifva utländska arbetare men dock längre eller kortare tid haft dem i sitt arbete att gälda kostnader af ifrågavarande slag.

Väl är det uppenbart, att ett lagstiftande i ämnet på ett med rättvisa och billighet öfverensstämmande sätt skall stöta på svårigheter, likasom ock att hänsyn måste tagas till internationella förhållanden. Men då en praktisk lösning af frågan om arbetsgifvarnes ifrågasatta ersättningsskyldighet till det allmänna väl borde kunna vinnas, samt faran för konflikt med utländsk rättsåskådning synes mindre i förevarande fall än beträffande den af Riksdagen begärda invandringslagen, med hvilken denna fråga står i ett ganska nära sammanhang, få vi hemställa,

att Riksdagen med föranledande af herr *Lindbergs* m. fl. ifrågavarande motion måtte anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, i hvad mån arbetsgifvare i Sverige, som genom kontrakt eller annan öfverenskommelse antager utlänning i arbete, må kunna förpliktas att ersätta de kostnader för stat eller kommun, som kunna uppstå, därest sådan arbetare faller allmänna fattigvården till last eller genom det allmännas försorg måste till sitt land hemsändas, samt för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill utredningen kan föranleda.»

Herr *Pettersson* från Södertälje har begärt få här antecknadt, att han icke deltagit i behandlingen af detta ärende inom utskottet.